

УДК 281.95:271 (477.83) «1907»
DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/39-1-7>

Юрій СТЕЦИК,

orcid.org/0000-0003-1795-687X

доктор історичних наук, доцент,
професор кафедри історії України

Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка
(Дрогобич, Львівська область, Україна) *stetsyk_u_o@ukr.net*

Богдан ПАНЬКІВ,

orcid.org/0000-0001-6840-8318

здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти історичного факультету
Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка
(Дрогобич, Львівська область, Україна) *pankivbogdan0901@gmail.com*

ДЕКАНАЛЬНЕ ВІЗИТУВАННЯ ПАРАФІЯЛЬНИХ ХРАМІВ СЕЛА БРОНИЦЯ (1907 Р.)

У статті визначено актуальність церковного краєзнавства у дослідженні локальної історії. Оглянуто різні рівні проведення візитаційних обстежень парафіяльних храмів (деканальний, єпархіальний). Окреслено важливість у вивченні протоколів візитацій для розкриття історії парафіяльних храмів, діяльності церковних інституцій та адміністративної праці парохів. Проаналізовано новітні праці із вивчення історії населених пунктів Дрогобищини та парафіяльних храмів Перемишльської єпархії східного обряду. Представлено огляд віднайденної у польських архівах візитаційної документації (протоколи генеральних та деканальних візитацій). Встановлено, які із них уже запроваджені до наукового обігу, а які потребують опрацювання. Визначено мету проведення краєзнавчої розвідки. Проведено аналіз обставин укладення протоколу деканальної візитації (час, місце, авторство, учасники, мова написання). Встановлено рівень об'єктивності подання інформації. З'ясовано інформаційний потенціал повідомлень візитатора для розкриття історії та культури парафіяльних храмів. Встановлено, що фрагментарні відомості протоколу візитації дозволяють створити загальне уявлення про реальний стан парафіяльної адміністрації, храму та людності. Вдалося реконструювати загальні біографічні відомості про місцевого пароха Мирона Чирнянського. Проте досі залишаються невідомими причини його ранньої смерті. Проаналізовано документацію парафіяльної канцелярії. Окреслено матеріальне забезпечення пароха та храму. Описано стан збереженості житлових та господарських споруд церковного фільварку. Окреслено розміри церковних землеволодінь та прибутки від їх використання. Встановлено, які церковні інституції функціонували при храмі (братство, школа). Визначено початки утворення парафіяльної бібліотеки та кількісні показники її комплектування. Охарактеризовано рівень набожності парафіяльної людності та з'ясовано її чисельність. Окреслено вигляд парафіяльного цвинтаря та церковної дзвіниці. Визначено різні категорії церковних служителів, які рекрутувалися із парафіян (провізори, паламар, дяк). Накреслено перспективний напрям подальших джерелознавчих студій (опрацювання протоколів візитацій за інші роки).

Ключові слова: протокол, візитація, декан, парох, парафіяни.

Yuriy STETSYK,

orcid.org/0000-0003-1795-687X

PhD hab. (History), Associate Professor,

Professor at the Department History of Ukraine

Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University
(Drohobych, Lviv region, Ukraine) *stetsyk_u_o@ukr.net*

Bogdan PANKIV,

orcid.org/0000-0001-6840-8318

Applicant of the First (Bachelor's) Level of Higher Education at the Faculty of History
Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University
(Drohobych, Lviv region, Ukraine) *pankivbogdan0901@gmail.com*

DECANAL VISITATION OF PARISH CHURCHES IN THE VILLAGE OF BRONICJA (1907)

The article identifies the relevance of church local lore in the study of local history. Different levels of visiting inspections of parish churches (dean's, eparchial) are examined. The importance of studying the protocols of visitation to reveal the history of parish churches, the activities of church institutions and the administrative work of pastors is outlined. The latest

works on the study of the history of settlements of Drohobych region and parish churches of the Peremyshl diocese of the Eastern rite are analyzed. An overview of the visitation documentation found in the Polish archives (protocols of general and dean's visitations) is presented. It has been established which of them have already been introduced into scientific circulation and which need to be studied. The purpose of local lore exploration is determined. The analysis of circumstances of the conclusion of the protocol of dean's visitation (time, place, authorship, participants, language of writing) is carried out. The level of objectivity of information presentation is established. The information potential of the visitor's messages for revealing the history and culture of parish churches has been clarified. It is established that fragmentary information of the visitation protocol allows to create a general idea of the real state of the parish administration, the church and the population. It was possible to reconstruct general biographical information about the local pastor Myron Chirnyansky. However, the reasons for his early death are still unknown. The documentation of the parish chancellery is analyzed. The material support of the pastor and the church is outlined. The state of preservation of residential and farm buildings of the church farm is described. The sizes of church land holdings and incomes from their use are outlined. It was established which church institutions functioned at the church (fraternity, school). The beginnings of the formation of the parish library and quantitative indicators of its acquisition are determined. The level of piety of the parish population is characterized and its number is clarified. The appearance of the parish cemetery and the church bell tower is outlined. Different categories of church ministers who were recruited from parishioners (provisors, palamar, deacon) were identified. The perspective direction of further source studies is outlined (elaboration of visitation protocols for other years).

Key words: protocol, visitation, dean, pastor, parishioners.

Постановка проблеми. У сучасних умовах розбудови парафіяльної мережі храмів та утворення нових деканатів і єпархій визріває необхідність у дослідженні адміністративних механізмів управління церковними одиницями, які сформувалися впродовж тисячолітнього розвитку Християнської Церкви. Адже впродовж століть змінювалися різноманітні світські органи влади, тоді як церковні інституції зуміли створити власну, незалежну, систему управління. Найнижчою ланкою у цій усталеній ієрархії управління була парафіяльна адміністрація, яка підпорядковувалася місцевому деканальному управлінню (середній рівень керівництва) та Єпархіальній Курії (регіональний орган управління). Сформована впродовж віків система церковного управління збереглася до нашого часу, а набутий нею досвід адміністративного урядування на різних рівнях потребує вивчення для розкриття історії окремих парафіяльних храмів, інституцій та адміністративної праці церковних урядників.

Аналіз досліджень. У сучасній церковній краєзнавчій історіографії не віднаходимо спеціальних праць, окрім досліджень, започаткованих авторами статті, які б розкривали історію парафіяльного храму св. арх. Михаїла с. Брониця Мокрянського деканату Перемишльської (за сучасним адміністративно-територіальним поділом Самбірсько-Дрогобицької) греко-католицької єпархії (Паньків, 2020; Пастух, 2012). Натомість віднаходимо фрагментарні замітки у загальних працях з історії храмів України (Слободян, 1998). Проте до нашого часу зберігся цілий корпус архівних матеріалів церковного походження, які потребують вивчення та запровадження до наукового обігу. Найбільш комплексним видом церковної документації є протоколи візитацій: єпархіальні

(1743–1843 рр.) та деканальні (1901–1919 рр.) (Archiwum, 5830). Нам вдалося опрацювати та запровадити до наукового обігу протокол деканальної візитації за 1901 р. (Паньків, 2020). Ці протоколи належать до актових джерел інформації, оскільки укладалися за строго визначеним формуляром документа. Наведені в них відомості відповідають об'єктивності, оскільки записувалися візитаційною комісією безпосередньо під час обстеження парафіяльного храму.

Мета статті – встановити значення візитаційної інформації для вивчення історії та культури парафіяльних храмів села Брониця (Дрогобицький район, Львівська область).

Виклад основного матеріалу. Протокол деканальної візитації подає відомості про час, місце та авторство його укладення (17 червня 1907 р., с. Брониця, отець-декан Микола Нестерович, який управляв Мокрянським намісництвом). Правдивість поданої інформації засвідчили місцеві церковнослужителі у вигляді хреста (провізори – Андрій Бейба, Стефан Кульчицький; паламар – Василь Федчак; дяк – Микола Пурій) (Archiwum, 5830).

Документ укладений із використанням тогочасної ділової мови – «язичія», що набуло поширення у Галичині впродовж другої половини XIX – початку XX ст. і активно використовувалося під час укладення церковної документації. Відповідно, у виданні протоколу деканальної візитації збережено особливості тогочасного правопису.

На перший погляд, досить фрагментарні відомості протоколу візитації не дозволяють розглянути всієї історії парафіяльних храмів. Однак допомагають створити загальне уявлення про реальний стан парафіяльної адміністрації, храму та людності. Загальні біографічні відомості про пароха о. Мирона Чирнянського доповнені харак-

теристиками його діяльності на парафії: утримання храму, відправлення богослужінь та уділення Святих Тайн, провадження документації парафіяльної канцелярії, догляд за парафіяльними будинками, облік фінансового становища парафії (прибутків та видатків), залучення мирян до церковного служіння (провізор, співак, паламар). Загалом про пароха подана позитивна характеристика: ретельно виконує свої обов'язки, відправляє вчасно, відповідно до церковних правил, різні види богослужінь, по неділях і святах під час літургій виголошує проповіді, провадить катехитичну науку, завжди спішить до хворих із Святими Тайнами, регулярно проводить пасхальну сповідь для парафіян, один раз у рік відвідує помешкання віруючих. Відзначимо, що під час опитування місцевої людності отець-декан не почув жодної скарги на отця-пароха (Archiwum, 5830).

Відповідно до австрійського законодавства із релігійних питань місцевий парох посідав статус державного службовця. Зокрема, на нього покладався обов'язок у провадженні парафіяльної канцелярії: укладення метричних книг (хрещення, вінчання, похорону), нотування урядових та єпархіальних розпоряджень із церковних питань, ведення реєстру літургій та сповідей, протоколів перед шлюбних оповідей). Відповідно, під час проведення візитаційних обстежень отець-декан переглядав парафіяльну актову документацію, вносячи відомості про час її ревізування та вписував до візитаційного протоколу дані про її наявність або ж відсутність. Згідно з ревізією 1907 р., усі актові книги броницької парафії провадилися належним чином, однак не всі збереглися до нашого часу (Archiwum, 5830: 432).

Окрему увагу візитатор звернув на визначення рівня набожності серед парафіяльної людності: відсутність подружніх пар без церковного шлюбу, уникання важкої фізичної праці у неділі та свята, не відвідування корчмів у час відправлення літургій, долучення до несення нічної сторожі коло храму, створення церковного братства (213 членів), відправлення дітей на катехитичну науку. Відповідно, у кінцевих примітках до деканального протоколу візитатор не подав жодних зауважень щодо адміністративної праці пароха та набожності парафіяльної людності (Archiwum, 5830: 433).

Житловий будинок пароха знаходився у доброму стані, оскільки у 1906 р. був реставрований. Також і господарські будівлі церковного фільварку перебували у задовільному стані. Натомість будинок сільської школи, що знаходився у віданні місцевого пароха, перебував у поганому стані (Archiwum, 5830: 432). Це була двохкласна школа

з українською мовою навчання, до якої у 1907 р. було записано 298 учнів (Шематисмь, 1907: 197).

При матірньому храмі св. арх. Михаїла була організована парафіяльна бібліотека, яка на 1907 р. нараховувала незначну кількість релігійної літератури – 15 одиниць. У цьому ж році було завершено будівництво нової дзвіниці при головній церкві. Парафіяльний цвинтар, за описом візитатора, заховувався у доброму стані: був доглянутим, мав достатньо місця для нових поховань, обгороджений, обсаджений деревами (Archiwum, 5830: 432).

Станом на 1907 р. Броницька парафія нараховувала 1800 вірних: до матірнього храму належало 913 душ, а дочірню церкву відвідувало 887 парафіян. У віданні пароха перебували два храми: матірний (основний, св. арх. Михаїла, дерев'яний, перебудований та освячений у 1903 р.) та дочірний (філіяльний, св. Василя Великого, дерев'яний, побудований 1874 р.). Остання канонічна (єпископська) візитація парафії була проведена у 1904 р. з ініціативи перемишльського владики Константина Чеховича. Світський патронат над храмами тримала пані Софія Стржелецька, яка мала приватні володіння у селі Брониця (Шематисмь, 1907: 196). Із 1901 р. парохом обох храмів був о. Мирон Чирнянський (народився у 1871 р., здобув духовну освіту, ієрейські свячення отримав у 1895 р., був одружений, мав двох дітей). Перед приходом на броницьку парафію провадив душпастирську працю по різних місцевостях Перемишльської греко-католицької єпархії: Крампна (Яслинський деканат, 1896–1897 рр.), Новиця (Горлицький деканат, 1897–1898 рр.), Вошанці (Рудківський деканат, 1898–1899 рр.), Лужок Долішній (Дрогобицький деканат, 1899–1901 рр.). У броницькій парафії отець Мирон прослужив не довгий час, оскільки помер (23 грудня 1910 р.) у досить молодому віці (39 років) і похований на місцевому цвинтарі (Blazejowskyj, 1995: 617).

До церковних землеволодінь належали орне поле – 80 моргів та сіножать – 20 моргів. Прибуток із поля становив 527 крейцерів 70 сотиків. Для купівлі деревини на опалення помешкання пароха витрачалося 40 корон. Також пароху доплачувала австрійська влада із релігійного фонду 824 крейцери 22 сотики. Із своїх прибутків парох сплачував податок на 170 крейцерів 66 сотиків та із особового доходу ще доплачував 15 крейцерів 20 сотиків (Шематисмь, 1907: 197).

Висновки. Запропонований для ознайомлення протокол деканальної візитації дозволяє загалом охарактеризувати постать місцевого пароха, окреслити основні вимоги, які висувалися церков-

ною ієрархією щодо його душпастирського служіння. Неабияке значення має огляд матеріального забезпечення храму та парафіяльної канцелярії. Іменний потенціал протоколу дозволяє визначити участь місцевого мирянства у церковному служінні. Узагальнена характеристика місцевої людності, укладена візитатором, дає можливість сформулювати уявлення про християнську культуру

парафіяльної людності, яка віддано працювала для потреб храму, дбаючи про його оновлення.

Перспективний напрям дослідження вбачаємо у віднайденні, опрацюванні та запровадженні до наукового обігу цілої низки протоколів візитацій парафіяльних храмів села Брониця, що дозволить простежити зміни в організації церковного життя на парафії.

ДОДАТОК

ПРОТОКОЛЬ
отправленого посьщенія деканального Церкви въ Броници
деканомъ о. Николаемъ Нестеровскемъ
дня 17 червня 1907

§. I. Душпастырѣ.

Въ приходѣ Броници исповняе душпастырство
Ч. Г. Вч. О. Миронъ Чирнянскій въ свойствѣ пароха
рожденный року 1871 рукоположенный року 1895
на мѣстци отъ року 1901 женатый и отецъ 2 дѣтей.

§. II. Церковь.

Нижше подписанный поклонившись Найсвятѣйшимъ Тайнамъ, обучивши згромажденныхъ прихожанъ о намьренію посьщенія деканального, приступилъ къ насльдванію слѣдующихъ предметовъ:

1. Чи кивотъ чисто удержуеся, частки Пренайсвятѣйшихъ Таинъ чи въ количествѣ потребномъ для хорыхъ находятся, чи що 14 дней обновляти звыкли? – Въ наибольшомъ порядку.
2. Мирница чи находится, чи отновлено миро Святое? – Отновлено.
3. Колько находится Чашей, чи добре позолоченіи? – 3.
4. Колько есть фелонь въ добромъ станѣ? – 8.
5. Чи позначены вышитыми числами деканального инвентаря? –
6. Колько стихарь? – 7
7. Колько поясовъ? – 7
8. Колько побочныхъ олтаревъ? – нема.
9. Колько якого храму? – св. Арх. Михайла – дочорна св. Василя Великого.
10. Чи находится на всѣхъ антиминосъ? – есть антиминосъ.
11. Проскомедія и молитвы по причащенію чи находятся? – есть.
12. Чи суть всѣ книги литургическіи, и въ якомъ станѣ? – есть въ порядку.
13. Чи нема образовъ неприличныхъ? – Нема.
14. Церковь въ якомъ станѣ? – нова – красна въ добромъ станѣ.
15. Звоница въ якомъ станѣ? – нова побудована сего року 1907..
16. Цментарь – чи есть досить мѣстца, чи обгородженный? Засажженный деревомъ? – есть досить мѣсца, деревьями засажжене, огорожене.
17. Домъ школьный чи есть? – въ лихомъ станѣ.

§. III. Священнодѣйствіе.

Прихожанамъ предложено:

1. Якъ ся заходитъ священникъ и чи не творить якои соблазни? – ніякои не творить соблазни.
2. Чи Богослуженіе рано и вечеръ въ своемъ часѣ по правиламъ церковнымъ отправляеся? – Такъ.
3. Слово Боже чи проповѣдуеся въ часѣ Службы Божой и наука катехитична чи преподаеся въ Недѣль и Свята? – Такъ.
4. Чи Душстаровникъ завозванный до хорого безъ проволоки поспышае? – Такъ..
5. Чи отправили прихожане Сповѣдь пасхальную? – Такъ.
6. Чи въ Церкви прихожане прилично и побожно Богослуженію присутствуютъ? – Такъ..
7. Чи приходникъ парохіянъ своихъ въ опредѣленныхъ часахъ посьщае? – 1 въ роцѣ.
8. Чи не мають жадобы якої противу своему приходнику касательно перетьганія на належитости зъ права епитрихія, або частого отдаленія изъ лѣстца своего прихода? – нѣтъ.
9. Чи не находятся дикіи малженства, або чи не дѣются публичніи соблазни? – нѣтъ.
10. Чи не пересѣдуютъ прихожане въ часѣ якого Богослуженія въ корчмахъ и отъ работъ тяжкихъ въ Недѣль и Свята не воздержуются? – нѣтъ.
11. Чи порядно отбуваеся стражъ ночная коло церкви? – порядно.
12. Чи заведено Братство церковное, и колько числитъ членовъ? – 213.
13. Чи заведено товарищество мѣрности, и колько членовъ? – Не має. Поручено завести.

14. Чи посилають родичи дітей на катехитичну науку? – Такь.
15. По здыланомь испытъ якій обявился успьхъ? – доброй.
16. Чи не мае гдешо приходникъ примѣтити? – ньть.
17. Чи не мають що прихожане внести? – Ньть.
18. Чи есть инвентарь деканальный? – нема.
19. Що прибуло до Церкви сего року? – 1 орнать свѣтлой и павукъ за 500 кор.
20. Котріи суть знакомитшіи благодѣтели церкви?
21. Чи не отступилъ кто отъ своего греч. к. обряда? – ньть.

§. IV. Акта приходскіи.

1. Где переходуются метрики и прочіи акта приходскіи? – въ канцеляріи парохіальной.
2. Спись всьхъ актовъ чи находится? – есть.
3. Чи находится спись всьхъ періодичныхъ подань? – ньть.
4. Метрики якъ проваджены? – въ латинськімъ язиць.
5. Чи пишутся при свѣдкахъ? – такь.
6. Чи заховуются приписи при помершихъ? – такь.
7. Чи заховуются приписи при войсковыхъ?
8. Протоколь дѣйствій (Questions Protokoll)? – есть.
9. Протоколь розпоряджень чи провадится? – ньть.
10. Протоколь школьный? – ньть.
11. Протоколь Св. Службъ фундушowychъ? – такь.
12. Протоколь Службъ божихъ приватныхъ? – такь.
13. Протоколь побираныхъ нележитостей права епитрахильного? – есть.
14. Протоколь оповьдей? – есть.
15. Протоколы предслобніи въ якомъ стань? – въ порядку.
16. Друкованы курренды зъ року 1857? – нема.
17. Книга конскрипціи? – есть справлена.
18. Чи вообще акта парохіальнии въ порядку? – въ порядку.
19. Библиотека парохіальна колько мьститъ въ собѣ книгъ? – 15 томовъ.

§. V. Будынки парохіальніи.

1. Въ якомъ стань домъ мешкальный приходскій? – въ добромъ стань. Подновлено въ р. 1906.
2. Будынки господарскіи прихода? – въ добромъ стань.
3. Чи не зайшли якіи насилія правъ церковныхъ або грунту церковного? – ньть.
4. Що въ той мьрь здылано?

§. VI. Скарбона церковна.

1. Чи знаходится скринка двома ключами осмотрена, где ся переходуе? – такь.
2. Чи предложеный протоколь скарбона церковной; чи приходникъ съ концемъ року обчисляе приходы и росходы церковніи зъ провизорами? – Так.
3. Колько найдено грошей готовыхъ? – въ матер. 460 кор. 20 с. + на щад. книж. 2530 к.; дочер. – 180 кор. + на щад. книж. 2200 к.
4. Колько выжиченыхъ? – Не вичислюеться.
5. Разомъ?
6. Которыи суть Провизоры церковныи? – Теодоръ Тимковъ, Михайло Левицкій. 2 церква Василя – Андрей Бейба, Стефанъ Кульчицкій.
7. Кто есть пьвцемъ церковнымъ? – Николай Пурій.
8. Кто есть паламаромъ церкви? – Иванъ Гриньковъ.
9. Чи весь тѣи пильно обвязки свои, и съ добрымъ прикладомъ для прихожанъ справляють? – такь.

Примѣчанія посьщающога Настоятеля Деканата:

Броница дня 17 червня 1907
Николай Нестеровичъ
М. деканъ

Андрей Бейба
Стефанъ Кульчицкій
Николай Пурій
Василь Федчак

Історичне джерело: *Archiwum Państwowy w Przemyślu. Archiwum Biskupstwa Greckokatolickiego w Przemyślu, sygn. 5830, s. 431–434.*

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Паньків Б. Протокол деканальної візитації храму Св. Арх. Михаїла с. Брониця (1901 р.) *Збірник наукових праць студентів історичного факультету* / За ред. проф. Леоніда Тимошенка, доц. Володимира Галика. Дрогобич : Видавничий відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2020. Випуск X. С. 49–56.
2. Пастух Р., Сов'як П., Шимко І. Дрогобиччина: свідки епох. Енциклопедична книга-альбом. Дрогобич : Коло, 2012. 488 с.
3. Слободян В. Церкви України. Перемиська єпархія. Львів, 1998. 760 с.
4. Шематизмъ всего клира греко-католического епархій соединенныхъ Перемиской, Самборской и Сяноцкой на рокъ воль Рожд. Хр. 1907. Перемишль, 1907. 418 с.
5. Шематизм Самбірсько-Дрогобицької єпархії УГКЦ. Дрогобич : Коло, 2014. 1018 с.
6. Archiwum Państwowy w Przemyślu. Archiwum Biskupstwa Grekokatolickiego w Przemyślu. Sygn. 5830. S. 431–434.
7. Blazejowskyj D. Historical sematism of the eparchy of Peremysl including the Apostolic Administration of Lemkivscyna (1828–1939). Lviv : Kamenyar, 1995. 1008 s.

REFERENCES

1. Pankiv B. Protokol dekanalnoi vizytatsii khramu Sv. Arkh. Mykhaila s. Bronytcia (1901 r.) [Protocol of the dean's visitation of the church of St. Arch. Michael in the village of Bronicja (1901)]. *Zbirnyk naukovykh prats studentiv istorychnoho fakultetu / Za red. prof. Leonida Tymoshenka, doc. Volodymyra Halyka*. Drohobych: Vydavnychiy viddil DDPU imeni Ivana Franka, 2020. Vypusk X. S. 49–56 [in Ukrainian].
2. Pastukh R., Soviak P., Shymko I. Drohobychchyna: svidky epokh. Entsyklopedychna knyha-albom [Drohobych: witnesses of epochs. Encyclopedic book-album]. Drohobych: Kolo, 2012. 488 s. [in Ukrainian].
3. Slobodian V. Tserkvy Ukrainy. Peremyska yeparkhiia [Churches of Ukraine. Diocese of Peremyshl]. Lviv, 1998. 760 s. [in Ukraine].
4. Shematyzm vseho klyra hreko-katolycheskoho yeparkhii soiedynenyh Peremyskoy, Samborskoy y Sianotskoy na rok vod Rozhd. Khr. 1907 [Schematism of the entire clergy of the Greek Catholic dioceses of the united Peremyshl, Sambor and Syanok on the Rock from Birth. Chr. 1907]. Peremyshl, 1907. 418 s. [in Ukrainian].
5. Shematyzm Sambirsko-Drohobytskoi yeparkhii UHKTs [Schematism of the Sambir-Drohobych Eparchy of the UGCC]. Drohobych: Kolo, 2014. 1018 s. [in Ukrainian].
6. Archiwum Państwowy w Przemyślu. Archiwum Biskupstwa Grekokatolickiego w Przemyślu. Sygn. 5830. S. 431–434 [in Ukrainian].
7. Blazejowskyj D. Historical sematism of the eparchy of Peremysl including the Apostolic Administration of Lemkivscyna (1828–1939). Lviv: Kamenyar, 1995. 1008 s. [in English].